

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 155 (№ 4)

Київ – 2020

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р.

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 10 від 07 травня 2020 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Арменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з історичних наук:

Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)
Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Дзвінчук Д. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Івано-Франківськ)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Куденал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчак А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїшко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свиріденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терещицький С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тецлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Халамендик В. Б., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна колегія з політичних наук:

Андрусиниш Б. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук Є. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Когігоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2020. – Вип. 155 (№ 4). – 296 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

ISSN 2076-1554

NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Academy of Sciences of Ukraine

Publishing House Hileya

Hileya
SCIENTIFIC BULLETIN

Volume 155 (№ 4)

KYIV – 2020

The collection is founded in 2004. Printed on a monthly basis

**Scientific professional publication
on history order of the Ministry of Education and Science
No. 1328 dated 21 December, 2015 (re-registration)**

Certificate of printed mass media's state registration (re-registration): Series KB № 22632-12532IIP from April 17th, 2017

Printed by decision

of National Pedagogical Dragomanov University (*protocol № № 10 of 7 May, 2020*)

The collection is a member of international database

Google Scholar; Index Copernicus (Poland); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (India).

Honored Chief Editor:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Chief Editor:

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Co-editor:

Kyviuk O. P., Doctor of Philosophical Sciences, Senior Scientist, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Muliar V. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Zhytomyr)

Editorial board:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Zelenkov A. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)
Kolesnyk V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)
Myrzakhanian R., Doctor of Historical Sciences, (Armenia, Ierevan)
Mykhalchenko M. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)
Rafalskii O. O., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Saveliev V. L., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Soldatenko V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)
Stepyko M. T., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Editorial board Historical Sciences:

Voitsekhivska I. N., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Drobot I. I., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Zhurba M. A., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Lazko G. G., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)
Lysak V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Mariupol)
Mezga M. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Belarus, Homel)
Mykhailiuk V. P., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Starobilsk)
Stoian T. A., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Sushko O. O., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Chernega L. M., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Shapoval Y. I., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Editorial board Philosophical Sciences:

Abasov A. S., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Azerbaijan, Baku)
Bazaluk O. O., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Beh B. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Voronkova V. G., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Zaporizhzhia)
Gerasyanova E. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Garbar G. A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Mykolaiv)
Zhadko V. O., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Zhyzhko T. A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Kutsepil S. V., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Poltava)
Mykolaichak A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Poland, Poznan)
Onipko O. F., Doctor of Technical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Svyrydenko D. B., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Terepshchyi S. O., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Tetslav S., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Poland, Bydgoszcz)
Yashanov S. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Editorial board Political Sciences:

Andrusyshyn B. I., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Andriukaitene R., Doctor of Social Sciences (Management) (Lithuania, Mariampole)
Babkina O. V., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Balabanov K. V., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Mariupol)
Varzar I. M., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Vasylchuk E. O., Doctor of Political Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Cherkasy)
Voinalovych V. A., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Ivanov M. S., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Mykolaiv)
Kartunov O. V., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Kizima S. A., Doctor of Political Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)
Kotygorenko V. O., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Kras I., Doctor Habilitatus, Professor, (Poland, Cheshstohov)
Lapina S. V., Doctor of Social Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)
Makarenko L. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Ostapenko M. A., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)
Rymarenko S. Y., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)
Srogoshu T., Doctor Habilitatus, Professor, (Poland, Cheshstohov)

Hileya: Scientific Bulletin. – Kyiv : «Publishing house «Hileya», 2020. – Volume 155 (№ 4). – 296 p.

The collections' concept is based on a multifaceted scientific coverage of the problems of formation of informational civilization. The main headings cover areas of historical, philosophical and political sciences. It is designed for specialists in the humanities and socio-political sciences.

УДК 32.019.51

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ В МІНЛИВИХ ПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ

THE FORMATION OF YOUTH'S POLITICAL IDENTITY DURING TIMES OF POLITICAL TURMOIL

Лавриненко Г. А.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри
філософії, Київський університет імені Бориса
Грінченка (Київ, Україна),
e-mail: h.lavrynenko@kubg.edu.ua,
OCRCid: 0000-0001-7705-6545

Lavrinenko G. A.,

candidate of political science, associate professor of
philosophy, Borys Grinchenko University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine), e-mail: h.lavrynenko@kubg.edu.ua,
OCRCid: 0000-0001-7705-6545

У статті аналізується проблема формування політичної ідентичності молоді в мінливих політичних умовах. Зокрема, виділяється чотири структурних елементи формування політичної ідентичності: когнітивний, ціннісний, емоційний і діяльнісний. Визначається, що модель формування політичної ідентичності молоді на основі даних чотирьох структурних елементів є універсальною для всіх держав, які знаходяться в стадії трансформації. Описується ряд факторів, які можуть ускладнити процес роботи з молодим поколінням. А також акцентується увага на можливостях, які виникають в процесі формування політичної ідентичності молодого покоління. Йдеться про розкриття значущих для всього населення проблем, які виникають в сучасних суспільствах, що трансформуються. Автор статті особливу увагу приділяє ролі самої молоді в процесі формування політичної ідентичності в мінливих політичних умовах. Відзначається, що в процесі трансформації політичної ситуації стимулюється потенціал молоді щодо формування запиту на пошук нових ідентифікаційних можливостей. Підкреслюється необхідність враховувати думку, оцінку та реакцію молоді на політичні процеси, які відбуваються, і підвищувати рівень її залученості до політичного життя держави. У дослідженні автор акцентує увагу на факті, що процес політичної ідентифікації молоді здійснюється в межах зробленого нею вибору, коли прихильність до певних політичних цінностей та орієнтирів може виступати у вигляді каталізатора здійснюваного молоддю вибору. Відзначається, що в умовах лібералізації суспільства сформована політична ідентичність стає ключовим консолідуючим елементом для всієї політичної системи.

Ключові слова: політична ідентичність, молодь, трансформація, політична ситуація, ідентифікаційні можливості.

The article analyses the problem of forming youth's political identity in times of political turmoil. In particular, there are four structural elements of political identity formation: cognitive, value, emotional and activity. It is determined that the model of forming youth's political identity based on the data of the four structural elements is universal for all states with undergoing transformation. A number of factors that can complicate the process of working with the young generation are described. Also, the attention focuses on the opportunities that arise in the process of forming youth's political identity. It is about uncovering the significant problems for the entire population that are emerging in today's transformative societies. The author devotes special attention to the role of the youth in the process of forming youth's political identity in times of political turmoil. It is noted that in the process of transformation of the political situation, the potential of young people to formulate a request for the search of new identification opportunities is stimulated. The author emphasizes the need to take into account the opinion, assessment and reaction of young people to the political processes that are taking place and to increase their involvement in the political life of the state. In the study the author emphasizes the fact that the process of political identification of young people is carried out within the framework of the choice made by themselves, when the attachment to certain political values and guidelines can act as a catalyst for the

youth's choice. It is noted that in the context of liberalized society, the formed political identity becomes a key consolidating element for the entire political system.

Keywords: political identity, youth, transformation, political situation, identification opportunities.

Трансформаційні процеси, що протікають в сучасних суспільствах, актуалізують осмислення проблеми політичної ідентичності як на рівні індивідів, так і в категоріях окремих груп або населення в цілому. Незважаючи на багатоконпонентну структуру дослідження політичної ідентичності, найбільшу увагу в контексті дослідження даної проблеми слід сконцентрувати на найбільш активній категорії суспільства - молоді, яка постає як індикатор рівня розвитку суспільства і ключового ініціатора реформ. Гострота віражив політичних перетворень в умовах трансформації покладає на державу зобов'язання контролювати і своєчасно реагувати на реакцію молоді, спровоковану тими чи іншими змінами в політичному кліматі. Оскільки саме політика розглядається як об'єктивна системоутворююча детермінанта розвитку суспільства в цілому і як основа для формування політичних ідентифікацій різного рівня. Незавершеність трансформаційних процесів і відсутність вичерпного переліку універсальних моделей формування політичної ідентичності молоді в мінливих політичних умовах і становить актуальність дослідження.

Розглядаючи характеристику ступеня розробленості даної проблематики, необхідно констатувати, що ідентифікаційний дискурс представлений в наукових дослідженнях як зарубіжних (Г. Блумер, Е. Еріксон, П. Бергер, Р. Дженкінс, Т. Лукман, С. Гантінгтон), так і вітчизняних (Л. Тіхонова, В. Арбеніна, О. Данилова, О. Злобіна, Н. Федотова, С. Климова) вчених. А проблема формування безпосередньо політичної ідентичності сучасних суспільств і, зокрема, молоді привертала увагу таких дослідників, як Р. Інглгарт, П. Бурдье, Г. Лассуел, В. Тіхонов, Н. Понаріна, О. Холина, Ю. Семенова, О. Резнік, О. Вишняк, В. Оссовський, М. Міщенко, В. Полторак та ін.

Метою даної статті є дослідження процесу формування політичної ідентичності молоді в мінливих політичних умовах.

Політична ідентичність населення тісно пов'язана з уявленнями про політичну ситуацію в країні в цілому, розстановку та ступінь впливу окремих політичних сил, характер взаємин між державою та суспільством, а також всередині самого суспільства.

У широкому сенсі політична ідентичність визначається як самоотождення суб'єкта політичного процесу з певною політичною позицією, яка також визнається й іншими суб'єктами, з приводу чого виникають нові або закріплюються старі політичні відносини [5].

Як правило, політична ідентичність формується на підставі чотирьох структурних елементів: когнітивного - знання про приналежність до певної політичної спільності, яка характеризується усталеними політичними поглядами і взаємозв'язками;

ціннісного або оціночного - наявності позитивного або негативного ставлення до політичних сил, політики, що проводиться ними, установкам, програмам, принципам і цінностям; емоційного - прийняття певної політичної сили за допомогою підтримки та ототожнення себе з нею як результат дії перших двох елементів; діяльнісного - визначенні типу поведінки суб'єкта політичної спільності, реалізації своєї позиції за допомогою комунікації та діяльності [6, с. 89].

Когнітивний елемент відображає образ держави, історичні, культурні, політичні та інші особливості взаємин народів, що населяють дану державу, а також політичні групи і настрої, що сформувалися в ній на основі економічних переваг, історичних і культурних традицій і цінностей.

З позицій ціннісного елемента наявність або відсутність особистісних смислів щодо позитивного або негативного сприйняття політичної ситуації в цілому або окремих системоутворюючих елементів державної політики, в тому числі дій політичних сил формує у індивіда його оціночні судження, а також впливає на ступінь його значущості та залученості в політичний процес.

Третій елемент, емоційний, відповідає за реакцію, формування настроїв у суспільстві й тих емоційних станів, які спонукають індивіда до певних дій. Йдеться про почуття сорому або гордості, що викликаються приналежністю як до певної політичної сили, так і до політичної ситуації, що склалася у державі.

Діяльнісний елемент, спираючись на наявні знання і сформоване ціннісно-емоційне сприйняття політичної спільності, обумовлює тип поведінки індивіда, його політичну активність і прагнення до участі в політичному житті.

Відзначається, що ціннісний та емоційний елементи здатні чинити істотний вплив на зміст першого - когнітивного елемента, а діяльнісний елемент, на основі сформованих оцінок і реакцій, реалізує певний тип політичної поведінки [6, с. 90]. Отже, становлення політичної ідентичності насамперед визначається відношенням і прийняттям усвідомленого факту своєї політичної приналежності як значимого компонента в життєдіяльності індивіда, здатного впливати на політичні настрої і характер взаємин всередині політичних груп, а згодом і в масштабах держави. Таким чином, політичну ідентичність слід розуміти як результат когнітивного, ціннісного (оціночного), емоційного процесу усвідомлення індивідом своєї належності до політичної спільності, який проявляється в певному типі поведінки і, як наслідок, прийнятті політичних рішень щодо здійснення тієї чи іншої поведінкової моделі.

Також необхідно звернути увагу, що політична ідентичність включає в себе не тільки уявлення про політичну спільність, ототожнення себе з нею, а й дотримання законів, виконання норм і вимог, активну участь у суспільно-політичному житті суспільства і здатність нести політичну відповідальність [4, с. 146]. І хоча останнє повинно бути розподілене між усіма учасниками політично-

го процесу, громадяни, в більшості своїй, схильні перекидати відповідальність за процеси, що відбуваються, на державу. Оскільки в масовій свідомості вона сприймається і як комплекс владних і силових структур, які займаються менеджментом політичних процесів і забезпеченням правопорядку, і як безпосередній актор політичного процесу, образ якого формується на всіх етапах соціалізації індивіда, починаючи з сім'ї, дитячого садка, школи, вищого навчального закладу і т.д. [1, с. 31].

Однак найбільший інтерес в процесі дослідження проблеми політичної ідентичності привертає саме категорія молоді, як найбільш соціально активна частина населення, яка вже володіє активним виборчим правом. Молодь є індикатором рівня розвитку суспільства та ефективності модернізаційних процесів, ініціатором формування майбутнього образу держави, інноваційним потенціалом в процесі здійснення реформаторської політики, особливо в державах, які знаходяться на етапі трансформації [3, с. 13].

В мінливих політичних умовах когнітивний елемент формування політичної ідентичності молоді в більшій мірі нівелюється, що пов'язано зі зрушеннями сформованих переваг, традицій і цінностей, а також усталених політичних поглядів і взаємозв'язків між акторами політики. У подібній ситуації формується запит на виникнення нових орієнтирів та ідеалів політичного розвитку, відповідно до яких і буде протікати процес самоототожнення індивідів.

В рамках ціннісного елемента залежно від характеру сприйняття молоддю змін в умовах оновлення політичної ситуації формується позитивне або негативне ставлення до політичних сил, що активізувалися, новостворених установок і принципів, на основі яких створюються оціночні судження, що визначають ступінь залученості молоді до політичного процесу [2, с. 56].

З огляду на нестабільність та множинність емоційних станів у молодого покоління, прийняття або неприйняття мінливої політичної ситуації в рівній мірі може викликати діаметрально протилежні почуття, що формують в суспільстві настрої, які в подальшому відповідно спонукатимуть до певного виду дій. У разі емоційної близькості, ототожнення себе з мінливими політичними умовами, молоді з найбільшою ймовірністю буде підтримувати реформістські політичні сили і пишатися своєю причетністю до них. З іншого боку, якщо зміни будуть суперечити сформованим у молоді образам майбутнього держави, це призведе до відторгнення, апатії або навіть агресії, що може стати передумовою виникнення заворушень у суспільстві, організованих саме молоддю як найбільш чуливою та активною його частиною. І на цьому етапі вже знайде свій прояв діяльнісний елемент формування політичної ідентичності.

Дана модель формування політичної ідентичності молоді, на думку автора, може вважатися універсальною для всіх держав, які знаходяться на етапі трансформації. В мінливих політичних умовах держава зобов'язана своєчасно реагувати

на реакцію молоді, спровоковану тими чи іншими змінами в політичному кліматі країни або в окремих системоутворюючих компонентах державної політики.

З іншого боку, процес роботи з молодим поколінням може ускладнитися низкою факторів [8, с. 211]. По-перше, молоді характерно споживацьке ставлення до життя і політичних інституцій. По-друге, наявність матеріальних і побутових труднощів у зв'язку з низьким рівнем соціальної захищеності молодого покоління. По-третє, втратою орієнтирів щодо подальшого розвитку суспільства через розмивання моральних цінностей і політичних ідеалів, які були визнані традиційними і загальноприйнятими протягом більш ніж півстоліття. По-четверте, глобалізаційними тенденціями, що проявляються в експансії міжнародного тероризму в молодіжних колах. І по-п'яте, нестачею освітніх і культурно-просвітницьких програм з підвищення рівня політичної культури, свідомості та відповідальності за соціально-політичні процеси, що відбуваються в країні.

Варто відзначити, що це далеко не всі виклики, з якими доведеться зіткнутися державі в процесі формування політичної ідентичності молоді в умовах мінливої політичної ситуації. Однак їх не варто ігнорувати, а навпаки враховувати в процесі комунікації з молодим поколінням [12, с. 174]. До того ж, проблема формування політичної ідентичності молоді повинна стати одним із пріоритетних завдань державної політики.

У той же час необхідно також згадати і про можливості, які виникають в процесі формування політичної ідентичності молодого покоління. Перш за все мова йде про розкриття значущих проблем сучасних суспільств, які знаходяться на етапі трансформації, з точки зору політичних ідентифікацій молоді.

А саме в процесі розробки проблеми формування політичної ідентичності важливу роль відіграють потреби молодого покоління [9, с. 22]. По-перше, будучи індикатором соціальних змін, молодь здатна оголити виклики, з якими стикається суспільство в мінливих політичних умовах, визначити пріоритети і потреби, які здатні суттєво вплинути на якість і характер трансформаційних процесів. По-друге, ступінь задоволеності потреб безпосередньо пов'язана з ціннісно-емоційним аспектом сприйняття політичної дійсності, стимулюючим подальшу політичну реакцію на перебіг подій і визначення вектору подальшого розвитку держави і суспільства.

З іншого боку, також варто звернути увагу на інтереси молоді. Політичний інтерес до подій, що відбуваються в державі, визначає рівень залученості населення в політичний процес [10, с. 23]. В окремих випадках він може формувати політичний порядок або ж вносити корективи в програму змін функціонування політичних інститутів, характер комунікацій і взаємодії держави і суспільства. Більш того, підвищений інтерес до політичних подій може свідчити про як мінімум дві кардинально протилежні ситуації. У першому випадку, мова йде

про підтримку суспільством трансформаційних процесів і прагнення до набуття почуття причетності з процесами перетворення і визначення майбутнього вектору розвитку держави. А в другому, про незгоду і неприйняття проведеної реформістської політики, демонстративне протиставлення бажаного об'єктивній дійсності та прагнення довести свою непричетність або ж активно протистояти спробам до зміни політичної ситуації.

І третій момент пов'язаний з роллю і характером цінностей в процесі політичної ідентифікації молоді. Йдеться про невідповідність існуючих загальноприйнятих цінностей запитам сучасного розвитку держави і суспільства. Інноваційний підхід до формування моделі майбутнього вимагає впровадження нового формату цінностей та адаптації його до реальних умов функціонування держави і суспільства. В іншому випадку конфлікт між ціннісними орієнтирами, котрим надається перевага, та існуючою реальністю може спровокувати неприйняття суспільством нових хоча й ефективних для нього пріоритетів розвитку, відторгнення оновлених «правил гри» і взаємодії як всередині соціуму, так і з політичними інститутами [7]. Крім того, мінливі політичні умови не зменшують роль цінностей в процесі трансформації держави. А навпаки, цінності стають тією об'єднуючою ланкою, яка здатна найменш безболісно адаптувати населення до видозмінених умов. І в даному випадку саме держава зобов'язана згенерувати процес формування нового покоління цінностей, прийнятних для молодого покоління, які відповідають сучасним викликам і не входять в конфлікт з усталеним життєвим укладом, що базується на традиційних цінностях.

Також важливо пам'ятати, що акумулюючий ефект невідповідності політичних ідентифікацій мінливим політичним умовам загрожує розмиванням, а в крайньому випадку втратою соціально-політичного статусу молоді, яка забезпечує мотивуючий і мобілізуючий потенціал всього населення.

У контексті розгляду проблеми формування політичної ідентичності молоді в мінливих політичних умовах особливу увагу також слід приділити ролі самої молоді в даному процесі.

Зокрема, демократичний вектор політичних трансформацій поряд з нестійкістю та динамізмом глобалізаційних тенденцій вносить корективи в ідентифікаційні можливості молодого покоління [11]. Перш за все це стосується факту статичності політичної ідентичності. В умовах трансформації політичної ситуації стимулюється потенціал молоді щодо прагнення до постійної зміни. В першу чергу це торкається рівень самоідентифікації. Саме молодь стає генератором нових смислів, цінностей і тенденцій, які вона прагне запровадити в своє повсякденне життя. Володіючи розвиненим критичним мисленням, молоде покоління не готове миритися з невідповідностями між поточними умовами та запитами сучасного глобалізованого світу. У зв'язку з чим формується запит на пошук нових ідентифікаційних можливостей, які перш за все повинні відповідати оновленим потребам,

інтересам і цінностям. Але тут ситуація виглядає двояко. З одного боку, молодому поколінню більшою мірою притаманне розуміння, що «зміни починаються з себе», тому і процес самоідентифікації є першорядним для молодого покоління. З іншого, усвідомлення непричетності через виключеність молоді з політичного життя веде до усвідомленого неприйняття будь-якого виду реформ у державах, період трансформації в яких затягнувся [11]. У зв'язку з чим процес самоідентифікації стає затяжним за часом, розмитим і частково відстороненим від політичних реалій.

Щоб уникнути другого варіанту розвитку подій державі необхідно зважати на думку, оцінки та реакцію молоді на політичні процеси, які відбуваються в ній. Тільки в разі безпосередньої участі в політичному житті країни молоде покоління відчує включеність в політичний процес, що сприятиме формуванню у молоді політичної культури [7]. Перш за все мова йде про самоототожнення з державою і політикою, яка проводиться в ній, ставлення до політичних ідей, особистостей та авторитетів, яке виражається за допомогою формування і декламування власних політичних позицій та орієнтацій і транслюється через різні форми політичної поведінки. Оскільки саме в боротьбі за власні ідеали і цінності формується і проявляється позиціонування молодого покоління в суспільно-політичному житті держави.

У той же час необхідно акцентувати увагу на тому, що процес політичної ідентифікації молоді здійснюється в межах зробленого нею вибору [2, с. 124]. В першу чергу мова йде про формування політичних уподобань, актуалізацію їх та заяви про прагнення до прийняття політичних рішень. Прихильність до певних політичних цінностей та орієнтирів може виступати у вигляді каталізатора здійснюваного молоддю вибору. Важливим акцентом у даному процесі також є характер впливу, що чиниться тим чи іншим типом політичної культури. Залежно від рівня та умов її формування можна очікувати різний спектр наслідків, що буде відображений в політичній поведінці молоді, характері взаємодії та способах впливу на мінливі політичні умови.

І останнє, про що варто згадати в контексті розгляду питання ролі молоді в процесі формування її політичної ідентичності за мінливої політичної ситуації, це лібералізація суспільства [6, с. 91]. В її умовах сформована політична ідентичність стає ключовим консолідуючим елементом для всієї політичної системи. І хоча в якості об'єкту ідентифікації виступає не тільки категорія молоді, а все населення, проте функції локомотива реформ і формування політичної ідентичності населення всієї держави як і раніше залишаються закріпленими за молодим поколінням, як частиною масштабної системи соціально-політичних відносин.

Резюмуючи вищевикладене слід підкреслити, що незважаючи на багатогранність процесу формування політичної ідентичності наукові розвідки необхідно сконцентрувати саме в контексті уніфікації проблем і викликів, з якими стикаються держави і суспільства, що знаходяться в проце-

сі трансформації. Запропонована автором модель формування політичної ідентичності молодого покоління на основі когнітивного, ціннісного, емоційного та діяльнісного елементів може бути використана як універсальна в мінливих політичних умовах. Відзначається, що саме в таких умовах як ніколи зростає роль молоді в процесі формування політичної ідентичності, яка здатна як консолідувати суспільство, так і стати деструктивним джерелом для подальшої трансформації держави. Останнє може бути викликано ігноруванням і як наслідок виключеністю молодого покоління з політичного життя країни. Щоб уникнути негативних наслідків пропонується приділяти особливу увагу ролі молоді в процесі формування політичної ідентичності суспільства. Оскільки саме молоде покоління має особливий потенціал в питаннях формування запити на пошук нових ідентифікаційних можливостей у мінливих політичних умовах.

Список використаних джерел

1. Айвазян Г. А. (2010) Политическая идентичность как аналитический инструмент политологии. *Социум и власть*, № 3, С. 29–32.
2. Дмитрієва М. В. (2003) Місце політичного ціннісного рівня в структурі індивідуальної свідомості сучасної молоді. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, за ред. С. Д. Максименка*. Київ, Т. V, Ч. 5, С. 124.
3. Кутирьова В. І. (2007) *Політичні орієнтації пострадянського студентства: динаміка та факторна обумовленість* (автореф. дис. канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології»). Харків, 20 с.
4. Попова О. В. (2009) Особенности политической идентичности в России и странах Европы. *Политическое исследование*, №1, С. 143–157.
5. Резнік О. (2003) *Політична самоідентифікація особистості за умов становлення громадянського суспільства*. Київ: Ін-т соціології НАН України, 184с.
6. Семенова Ю. А. (2010) Кризис гражданской идентичности в условиях трансформации современного общества. *Вестник ОГУ*, № 7 (113), С. 87–92.
7. Тіхонова Л. (1) Політична ідентичність сучасного українського суспільства, *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*, (1092). Available at: <https://periodicals.karazin.ua/thepps/article/view/2211> (Accessed: 27Квітень2020).
8. *Українське студентство у пошуках ідентичності*, (2012) Монографія, за ред. В. Л. Арбеніної, Л. Г. Сокурянської. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 520с.
9. Холина О. И., Понарина Н. Н. (2015) Политическая активность молодежи в контексте обеспечения национальной безопасности. *Социальные науки*, Т.1, № 2, С. 22.
10. Bourdieu P. (1994) *Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action*. Paris: Ed. de Seuil, P. 23.
11. Erik H. Erikson (1968) *Identity, youth and crisis*. New York: W. W. Norton Company.
12. Huntington S. P. (2004) *Who Are We? The Challenges to America's National Identity*. New York: Simon & Schuster, 428 p.

References

1. Ajvazyan G. A. (2010) Politicheskaya identichnost' kak analiticheskij instrument politologii (Political identity as an analytical tool in political science). *Socziuum i vlast'*, № 3, S. 29–32.
2. Dmitri'yeva M. V. (2003) Mi'stze poli'tichnogo czi'nni'snogo ri'vnya v strukturi' i'ndivi'dual'noyi

svi`domosti` suchasnoyi molodi` (The place of political value level in the structure of individual consciousness of modern youth). *Zbi`rnik naukovikh prac` I`nstitutu psikhologi`yi i`m. G. S. Kostyuka APN Ukraini, za red. S. D. Maksimenka*. Kiyiv, T. V, Ch. 5, S. 124.

3. Kutir`ova V. I. (2007) *Poli`tichni` ori`yentaczi`yi postradyans`kogo studentstva: dinami`ka ta faktorna obumovleni`st` (Political orientations of the post-Soviet student population: dynamics and factor conditioning)* (avtoref. dis. kand. socziol. nauk: specz. 22.00.04 «Speczi`al`ni` ta galuzevi` soczi`ologi`yi»). Kharki`v, 20s.

4. Popova O. V. (2009) Osobennosti politicheskoy identichnosti v Rossii i stranakh Evropy` (Features of political identity in Russia and European countries). *Politicheskije issledovaniya*, № 1, S. 143–157.

5. Rezni`k O. (2003) *Poli`tichna samoi`dentifi`kaczi`ya osobistosti` za umov stanovlennya gromadyans`kogo suspi`l`stva (Political self-identification of the individual in the becoming of civil society)*. Kiyiv: I`n-t soczi`ologi`yi NAN Ukraini, 184s.

6. Semenova Yu. A. (2010) Krizis grazhdanskoj identichnosti v usloviyakh transformaczii sovremennogo obshhestva (The crisis of civic identity in a transformation of modern society). *Vestnik OGU*, № 7 (113), S. 87–92.

7. Ti`khonova L. (1) Poli`tichna i`dentichni`st` suchasnogo ukrayins`kogo suspi`l`stva (Political identity of modern Ukrainian society), *Vi`snik Kharki`vs`kogo naczi`onal`nogo uni`versitetu i`meni` V. N. Karazi`na. Seri`ya «Teori`ya kul`turi i` fi`losofi`ya nauki»*, (1092). Available at: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/view/2211> (Accessed: 27Kvi`ten`2020).

8. *Ukrayins`ke studentstvo u poshukakh i`dentichnosti` (Ukrainian students in search of identity)*, (2012) Monografi`ya, za red. V. L. Arbyeni`noyi, L. G. Sokuryans`koyi. Kharki`v: KhNU i`meni` V.N.Karazi`na, 520s.

9. Kholina O. I., Ponarina N. N. (2015) Politicheskaya aktivnost` molodezhi v kontekste obespecheniya naczional`noj bezopasnosti (Political activity of youth in the context of ensuring national security). *Soczial`ny`e nauki*, T.1, # 2, S. 22.

10. Bourdieu P. (1994) *Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action*. Paris: Ed. de Seuil, P. 23.

11. Erik H. Erikson (1968) *Identity, youth and crisis*. New York: W. W. Norton Company.

12. Huntington S. P. (2004) *Who Are We? The Challenges to America's National Identity*. New York: Simon & Schuster, 428 p.

Чорний Р. В. Українська культура у вимірі стильових настанов: бароко, модерн, постмодерн	187
Чуйкова Е. В. Код платонізму, символи вечної женственности в картинах Леонардо Да Винчі. (Код платонізму, символи вічної жіночності в картинах Леонардо Да Винчі)	191
Шаврина И. В. Аспекты формирования биоэтического мировоззрения. (Аспекти формування біоетичного світогляду)	196

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Бадер А. В. Місце державного перевороту в функціонуванні політичних систем світ-економіки (цілісно-системний аналіз)	201
Балута Т. П. Інформаційні системи у сучасній освіті: приклад розвинутих країн	206
Бойчук О. І. Політичний аспект Польсько-Німецьких відносин у період «холодної війни»	210
Гай-Нижник П. П. Українська національна ідея: соборні чинники та визначальні засади	216
Десятніков І. В. Теорія доміно і політика США у В'єтнамі	227
Калетнік В. В. Проблеми юридичної кваліфікації діяльності агентів впливу	232
Кан Ден Сік. Корейська проблема в контексті національних інтересів Японії	238
Кравченко В. Ю. Політичне насилля в умовах виборчого процесу	242
Лавриненко Г. А. Формування політичної ідентичності молоді в мінливих політичних умовах	246
Павлюх М. В. Політичний та національний ідеал у діяльності жіночої організації союз Українок у Галичині	251
Розов Л. В. Вплив міграційної кризи на зовнішню та зовнішню політику України та країн ЄС	255
Роїк Н. Місця пам'яті та комеморативні практики як елементи та інструменти політики історичної пам'яті України та Польщі 1991-2013 рр.	259
Сичик К. Б. Дихотомія політико-правового принципу державного суверенітету та гуманітарної інтервенції: міжнародний аспект	264
Тимейчук І. М., Козачук В. Р. Спільна безпекова політика країн-членів ради співробітництва Арабських держав Перської затоки	270
Фабрика А. А. Формування політичної культури демократії в сучасній Україні: соціалізуючі можливості вищої освіти	275
Хорішко Л. С. Структурно-процедурний аспект формування харизматичного лідерства (на прикладі Р. Т. Ердогана)	280
Чабанна М. В. Державне фінансування соціальної сфери в Україні: виборчий аспект	285

Savchenko V. Hegel's studies in Ukrainian philosophy in Taras Shevchenko state university of Kyiv in 60`s – 80`s of XX century	177
Taran V. O., Popovych V. Patriotic orientations of civil servants in conditions of the modern state-building process in Ukraine	181
Chuikova E. V. A code of platon, symbols of eternal femininity, is in pictures of Leonardo Da Vinci	187
Chorny R. V. Ukrainian culture in the dimension of style institutions: baroque, modern, postmodern	191
Schavrina I. V. Aspects of bioethic worldwide formation	196

POLITICAL SCIENCES

Bader A. V. The place of the state coup in the function of the political systems of the world-economy (complete system analysis)	201
Baluta T. P. Information systems in modern education: example of developed countries	206
Boichuk O. I. Political background of Polish-German relations during cold war	210
Hai-Nyzhnyk P. Ukrainian national idea: collecting factors and significant fundamentals	216
Desiatnikov I. V. Domino theory and US policy in Vietnam	227
Kaletnik V. Problems of legal qualifications agents of influence	232
Kan Den Sik. The Korean problem in the context of Japan's national interests	238
Kravchenko V. Y. Political violence in the context of electoral process	242
Lavrinenko G. A. The formation of youth's political identity during times of political turmoil	246
Pavlyuh M. V. Political and national ideal in the activities of the women's organization of the union of Ukrainians in Galicia	251
Rozov L. V. The influence of the migration crisis on the foreign and external policies of Ukraine and EU countries	255
Roik N. Memory locations and commemorative practices as the elements and instruments policy of historical memory Ukraine and Poland (1991-2013)	259
Sychyk K. «dichotomy between the policy-legal principle of the state sovereignty and the humanitarian intervention: international aspect»	264
Tymeichuk I. M., Kozachuk V. R. Common security policy of the member countries of the cooperation council for the Arab states of the Gulf	270
Fabryka A. A. Forming political culture of democracy in modern Ukraine: socializing opportunities higher education	275
Khorishko L. S. Structural and procedural aspect of formation of charismatic leadership (on the example of R.T Erdogan)	280
Chabanna M. V. State financing of the social sphere in Ukraine: electoral aspect	285